κατά τη γνώμη μου

του ΦΟΙΒΟΥ ΑΝΩΓΕΙΑΝΑΚΗ

Βυζαντινά μέλη στο Ηρώδειο

Ενδιαφέρουσα πρωτοβουλία

Πολλές, πάρα πολλές φορές στα σχόλιά μας για τον προγραμματισμό του Φεστιβάλ Αθηνών έχουμε υπογραμμίσει τη σημασία που θα είχε στις εκδηλώσεις του η βυζαντινή μουσική. Την ανταπόκριση δηλαδή που θα προκαλούσε το βυζαντινό μέλος στο κοινό - δικό μας και ξένο. Αρκεί η παρουσίασή του να βρει, να επινοήσει τα κατάλληλα για το είδος αυτό μέσα. Είδος με ιδιάζουσα ιδιαιτερότητα για τον Έλληνα (χριστιανό) ακροατή, συνδεδεμένο ανέκαθεν με το χώρο της εκκλησίας. Αλλά και για τον ξένο φιλόμουσο, που ενδιαφέρεται πάντα για ό,τι δεν του προσφέρει η χώρα του, όπως απέδειξε όταν και όπου έγιναν συναυλίες βυζαντινής μουσικής σε ευρωπαϊκά μουσικά κέντρα.

Η απομόνωση του Βυζαντίου, ενώ κρατά τη μουσική μακριά από την πολυφωνία, τη βοηθεί, με την αδιάκοπη καλλιέργεια αιώνων, να φτάσει, ως μονοφωνική μουσική, στα υψηλότερα επίπεδα τελειότητας. Αν το Βυζάντιο δε μας κληροδότησε μια ανάλογη με της Δύσης πολυφωνική μουσική, μας χάρισε, ωστόσο, το μονόφωνο **βυζαντινό μέλος**, ένα μελωδικό θησαυρό ανεκτίμητης αξίας για τη ρυθμική ποικιλία και την εκφραστική του ένταση.

Για την παρουσίασή του πολλά μπορούν να γίνουν. Πέρα από την ακρόαση σε συναυλιακές εκδηλώσεις, συνέδρια και ποικίλες συναντήσεις θα βοηθούσαν να προωθηθούν οι σπουδές της βυζαντινής κληρονομιάς ακόμα περισσότερο, με μεθόδους νεότερες σύμφωνα με τις σύγχρονες αντιλήψεις πολλών επιμέρους κλάδων των ανθρωπιστικών ερευνών.

Η χώρα μας επιπλέον διαθέτει και χώρους ιδανικούς θα λέγαμε, τόσο για συναντήσεις ειδικών όσο και για μουσικές εκδηλώσεις. Όπως αιφνης το χώρο στο Δαφνί ή την Καισαριανή. Γιατί το αρχαίο ρωμαϊκό ωδείο κάτω από την Ακρόπολη, δεν προσφέρεται από πολλές πλευρές για ακροάσεις βυζαντινού μέλους. Η αρχή όμως έγινε. Κι αυτό είναι σημαντικό —έστω και τόσο αργά— στην ιστορία του Φεστιβάλ Αθηνών, που συνειδητοποίησε την ευθύνη του απέναντι στη μεσαιωνική μας κληρονομιά, τη μουσική της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Το εισαγωγικό σημείωμα, ένα αφιέρωμα στη Βυζαντινή μουσική, με σαφήνεια, λιτό και πυκνό στο περιεχόμενό του, εισάγει θαυμαστά θα μπορούσε να πει κανείς τον ακροατή στον κόσμο της βυζαντινής μουσικής. Λίγες φορές θυμόμαστε ανάλογα άρθρα στα προγράμματα του Φεστιβάλ Αθηνών. Από τις λίγες, ελάχιστες περιπτώσεις που μπορούμε να πούμε για το συντάκτη του, τον Μιχάλη Αδάμη —συνθέτη και μουσικολόγο— «ο κατάλληλος άνθρωπος, στην κατάλληλη θέση». Επαινετή και η παρουσία, παράλληλα με την «Ελληνική Βυζαντινή Χορωδία», της ανδρικής ομάδας της «Μοσχοβίτικης Χορωδίας νέων και φοιτητών του Συνδέσμου Χορωδιών», που τραγούδησε παλαιά βυζαντινά μέλη, «αρχαία ρωσικά δοξαστικά και ηχηρά», σύμφωνα με το πρόγραμμα. Ενδιαφέρουσα ευκαιρία να γνωρίσουμε και αυτή την πλευρά της μουσικής δραστηριότητας στη Σοβιετική Ένωση.

Η μοσχοβίτικη χορωδία, γύρω στους εικοσιπέντε άντρες, με επικεφαλής το διευθυντή τους Μπορίς Τεβλίν είναι άριστα εκπαιδευμένη. Έχει αξιόλογη ηχητική ομοιογένεια, καλό συγχρονισμό και σωστή τεχνική αναπνοής. Δεν μπορούμε ωστόσο να παραβλέψουμε την πλευρά της εκφραστικής. Πολύ γρήγορα πριν καν περάσουν τα πρώτα πέντε-δέκα λεπτά— το τραγούδι τους περιορίστηκε σε μια ευγενική, αλλά απλή εκφώνηση φθόγγων. Η ίδια πάντα δυναμική, οι ίδιες κορυφώσεις και χαλαρώσεις, οι ίδιες αλλαγές στην αγωγή (τέμπο) έδωσαν στο ακρόαμα μια επικίνδυνη ομοιομορφία, που τελικά πέρασε, παρά την ωραία πάντα τεχνική τους. Το όλο ακρόαμα έδινε την εντύπωση ότι το ρεπερτόριο αυτό σαν να τους ήταν άγνωστο, σαν να το τραγουδούσαν για πρώτη φορά. Το κοινό του Ηρωδείου πάντως αντάμειψε θερμά τους νεαρούς τραγουδιστές, γιατί η γνωριμία του είδους αυτής της μουσικής ήταν, οπωσδήποτε, μια ενδιαφέρουσα προσφορά στον Έλληνα ακροατή.

Η «Ελληνική Βυζαντινή Χορωδία» με εμψυχωτή, καλλιτεχνικό διευθυντή και μαέστρο τον Λυκούργο Αγγελόπουλο είναι ήδη γνωστή για την πλατιά καλλιτεχνική της δραστηριότητα ανά τον κόσμο. Το πρόγραμμά της μ' ένα ευρύ φάσμα βυζαντινών μελών (από τον 14ο έως τον 19ο αιώνα) είχε πολύ ενδιαφέρον. Άνετη και ομοιογενής στο τραγούδι της υπογράμμισε πολύ σωστά την εκφραστική πλευρά, όσο και αν η υπογράμμιση αυτή ισοπέδωνε (εκφραστικά), μέλη με διαφορετικές καταβολές και κατά συνέπεια διαφορετικό ύφος (Ηρώδειο, 21.6.87).